

POMOĆ HRVATSKE DIJASPORE HRVATSKOJ PUTEM CRKVE

JOSIP GROŠIĆ

UVOD

Kad je na Uskrs 1991. započeo rat protiv Hrvatske, nakon prvog šoka pokrenule su se među iseljenim Hrvatima prve akcije solidarnosti i pomoći domovini. Svima nam je bilo jasno da je tim prvim okršajem na Plitvicama započeo rat protiv Hrvata, rat koji, eto, još traje i ne možemo mu nazrijeti završetak. Rodoljubna svijest Hrvata pokazala se najprije u tome da su posvuda u svijetu nastajali inicijativni odbori, grupe za prikupljanje novčane pomoći, u prvom redu za potporu i opremanje branitelja Hrvatske. Prikupljanje te pomoći teklo je, prema mojim spoznajama mimo hrvatskih katoličkih misija, ali su akcije najčešće završavale ovako: dajte to Vi, velečasni, uputite kamo treba. I mnogi je velečasni to učinio i još tu pomoć zaokružio. Sjetimo se, bili su to počeci obrane domovine, kad još nije bilo hrvatske vojske, kad je hrvatska policija šarenoga sastava još pokušavala smirivati napeto stanje i pojedine incidente, kad su se mnogi smrtonosni napadi nazivali provokacijama, a JNA bila moćna i posvuda nazočna.

Kad je ljeti 1991. započelo ozbiljno, i to u srcu Hrvatske, ne samo u Kninu i na Baniji, već i u istočnoj Hrvatskoj, počeli su u Austriju i Njemačku stizati prvi prognanici i izbjeglice, pričajući o užasu koji su iza sebe ostavili i koji su u sebi nosili.

Mnogi su naši svećenici i drugi pastoralci – dobro mi je poznato – prekinuli godišnji odmor i vratili se u svoje misije, da bi pomogli svojim novonadošlim nesretnim župljanima i organizirali pomoć domovini.

Događaji i akcije odvijali su se takvom hitrošću, potrebna pomoć je bila tako raznovrsna da se nitko nije imao vremena baviti kronologijom svojih akcija; nemamo dokumentiranih i sustavnih prikaza o tim počecima.

Zato mi dopustite da iznesem neka svoja osobna iskustva kako smo mi to radili u misiji Aalen u Njemačkoj, a potkrijepit ću to i spoznajama koje sam stekao o akcijama drugih.

1. Prva pomoć izbjeglicama i prognanima u hrvatskim katoličkim misijama u inozemstvu

Mnogi izbjeglice i prognanici, osim u sigurnijim krajevima Hrvatske, našli su utočište kod rodbine, znanaca i prijatelja u susjednim državama, u Mađarskoj, Austriji i Njemačkoj.

U Mađarskoj se za tisuće Hrvata i Mađara pobrinuo mađarski Caritas, Crveni križ, a valja spomenuti i mnoge hrvatske župe u Baranji, osobito župe Salanta i Nemeti gdje je župnik vlč. Zagorac...

Iz južne su Hrvatske mnogi izbjegli i prognani našli sigurnost u Italiji, kod moliških Hrvata.

Gradišćanski Hrvati i njihov biskup S. Laszlo smjestili su na tisuće izbjeglica u mnogim hrvatskim župama. To je potaknulo i ostale austrijske organizacije na brzu i organiziranu pomoć Hrvatskoj. Osobito je bila velikodušna i široka akcija *Nachbar in Not* – »Susjed u nevolji«. Ne samo Caritas i Crveni križ Austrije, već i hrvatske kat. misije u svim većim gradovima Austrije organizirano pomažu i posreduju kod skupljanja pomoći. Kakva je bila prva pomoć izbjeglicama i prognanicima u Njemačkoj? Mnogi su našli svoj prvi smještaj kod rodbine i poznatih, ali njihov je broj u pojedinim obiteljima bio tolik da su se morala potražiti i druga rješenja. U nekim obiteljima bilo je i preko deset članova, a ako se ima u vidu da naši ljudi žive u ne baš konformnim stanovima, možemo zamisliti poteškoće koje su pravili stanodavci ili općinske vlasti. Mnogi se ispočetka nisu htjeli ni prijaviti, a neki su se i preseljavali. Sve je to razlogom da nikada nismo imali točan broj prebjeglih u Njemačkoj. To nije uspjelo ni pedantnim Nijemcima. Računalo se na desetke tisuća... Najveći su teret podnijele hrvatske obitelji. No, javljali su se i Nijemci da primaju pridošlice. Tako je jedan imućni Nijemac (ima ženu Hrvaticu) smjestio u svoju kuću sve do tavanskih prostora 30 Hrvata iz Petrinje i Čuntića, a poslije im našao stanove i dao zaposlenje. Taj gosp. Majer i njegova supruga dali su nekoliko besplatnih kamiona za prijevoz pomoći u Hrvatsku i založio se za upis hrvatske djece u njemačke škole, posebne razrede. Uspjelo se organizirati tečaj njemačkog jezika za mladež...

Prije nego je uskočila njemačka administracija sa socijalnom pomoći, pa čak i prije nego je stigla pomoć biskupijskoga Caritasa, hrvatske su katoličke misije bile tu, spremne odmah spontano pomoći. Vjernici su u crkvi bili motivirani i potaknuti da obilnije daju milostinje, koje su kojiput postale velike kolekte, pa bi se odmah u sakristiji podijelile. Davalo se pojedinim obiteljima koje su bile opterećene novim ukućanima (nije bilo bitno je li to bila rodbina ili susjedi i prijatelji). Vodilo se računa o tome da svi barem jedanput dobiju neku pomoć, prema tome koliko ih je bilo u kući...

Hrvatske institucije, poglavito hrvatske kat. misije izvršile su pravi pritisak na mjesne oblasti i socijalne službe. Crkva u njemačkom narodu, osobito caritas pojedinih biskupija, velikodušno su preuzeli taj teret na sebe. Kad su izbjeglice počele dobivati socijalnu pomoć, Crkva je tražila pomagati dalje i tamo dokle nije dopirala socijalna služba njemačke države.

Na nekim područjima, osobito u južnoj Njemačkoj, bilo je čitavih kolonija hrvatske djece, koja su bila smještena u crkvenim kućama ili ustanovama redovničkih zajednica. Na inicijativu HKM Ludwigsburg, koja je organizirano dovela stotine djece u Baden-Württemberg, Caritas biskupije Rottenburg-Stuttgart preuzeo je na sebe plaćanje troškova za te grupe djece. A mjesne misije su ih zbrinjivale u duhovnom pogledu i, k tome, pomagale materijalno. Tako su u tim kolonijama nastale prave male župne filijale, koje su imale organizirane i škole s domaćim učiteljima i profesorima. Spomenimo takve grupe djece u Ludwigsburgu, Ravensburgu, Schw. Gmündu, Aalenu i Ellwangenu, Stuttgartu, Frankfurtu i drugdje...

U mnoge su župne kuće u kojima nema svećenika bile smještene izgjelice. Ovakva i slična pomoć odvijala se gotovo u svim našim misijama različito, prema potrebama. U neke su gradove počeli stizati prvi invalidi rata, osobito tamo gdje za to postoje specijalizirane bolnice, npr. u Koblenzu. Kako su naši Hrvati bili time pogođeni! Odmah su bili spremni sa svojim župnicima skupljati novac za proteze. »Kad vidiš naših pet mladića s ukupno tri noge i dvije ruke, da proplačeš kao nad rođenim bratom, nemoćan da tješiš«, reče jedna naša misijska suradnica. No i tu se našlo hrabrih tješitelja i onih koji su pomagali koliko se najviše moglo... A ta se pomoć nastavlja u prikupljanju pomoći za proteze vojnika i hrvatske djece koja su ostala tjelesno osakaćena. Mnoge se naše misije povezuju s organizacijama u Hrvatskoj, da bi pomoć bila organizirana. Valja spomenuti i kumstva djece, ratne siročadi...

2. Pomoć domovini

a) Organizacija pomoći

Ovo o čemu smo dosad izvijestili moglo bi se sažeti ovako: braća su došla k nama i mi smo ih primili i pomogli.

A ono što slijedi nastavak je evandeoskog načela: mi idemo k braći da im pomognemo.

Prva pomoć izbjeglicama i prognanima bila je za iseljene Hrvate prvi ispit za organizirane akcije pomoći domovini.

Pojedine hrvatske kat. misije ili druge hrvatske organizacije skupljale su pomoć pod istim ili sličnim nazivima: Kroatienhilfe, Hilfe für Kroatien, Hilfe für Kroatien und Bosnien, Kriegsopfer in Kroatien i slično.

U većim njemačkim gradovima, gdje ima i više Hrvata i više organizacija, svaka je grupa skupljala na svoj način: ponekad bi se natjecali u skupljanju pomoći, a bilo je i slučajeva nezdrave konkurencije.

Zato je bila veća prednost u organiziranju pomoći u manjim gradovima, gdje se sve odvijalo uglavnom u misijama.

Iznijet ću jedan primjer: U misiji Aalen-Heidenheim osnovao je Hrvatsku kulturnu zajednicu župnik i crkveni odbor i tipično folklorno društvo misije bilo

je sudski registrirano. Ali Financijski nam je ured savjetovao neka svaka akcija humanitarne pomoći ide preko HKM, dakle preko župe. Jednostavnije i za njih i za nas. I logično: dijakonija je poslanje Crkve.

Biskupija Rottenburg-Stuttgart i neke druge biskupije (osim onih u kojima je sva pomoć išla preko mjesnog njemačkog Caritasa) dala je poseban dopis, dokument, prema kojem se za sve vrijeme trajanja rata u Hrvatskoj ovlašćuju hrvatski župnici da organizirano skupljaju pomoć, mjesnoj biskupiji osobno odgovaraju za vođenje računa, biskupija za njih jamči i hrvatski župnici mogu izdavati dokaznice koje državni, porezni ured obvezuju da za humanitarnu pomoć prema zakonskim odrednicama vraća darovateljima dobar postotak novca. Tu je i njemačka država učinila veliki napor i gotovo izravno velike svote novca ponovno uključivala u pomoć Hrvatskoj. (Riječ je o tisućama darovatelja...) Mnogi hrvatski darovatelji koji nisu pomagali domovini preko misija, Caritasa ili institucija koje imaju takva dopuštenja za njemački porezni ured, žrtvovali su dobar dio sredstava bez povrata. A mnogi su upravo to činili preko hrvatskih političkih organizacija ili zavičajnih klubova – pomagali su domovini.

Hrvatski su župnici nosili svu odgovornost te dijakonije, ali su taj teret mnogi od njih dijelili sa svojim crkvenim odborima, misijskim vijećima, ili pak ad hoc organiziranim odborima.

U mnoge su se misije javljali ljudi koje do tada nismo poznavali. Htjeli su dati svoj prinos. Doktor iz Zagreba, Srbin po imenu i prezimenu, slao je mjesečima po 500 DM po svom opunomoćeniku u Heidenheimu, a preko računa misije Aalen pomoć Hrvatskoj. Bilo je još takvih. Naši su svećenici primali mnoge ratom probudene Hrvate, primali njihovu pomoć i sugestije, ali katkad bi neki probudeni patrioti u tim akcijama tražili svoje račune. Ponekad se vodila prava kampanja protiv nekih svećenika, ili se stavilo u pitanje humanitarnu pomoć i poslovanje naših misija, ali uvijek se pokazalo da prava župna zajednica stoji uz Crkvu i svoje svećenike te zajedničke akcije. Crkveni odbori su redovito odigrali svoju dobru i pravu ulogu.

Kada se rat proširio na Bosnu i Hercegovinu, težište pomoći iseljene Hrvatske prebačeno je u te krajeve.

Šifra »Pomoć Hrvatskoj« vrijedila je i vrijedi dalje, bez obzira na to ide li ta pomoć u Hrvatsku gdje se hrani i uzdržava jedna četvrtina stanovništva BiH, ili pak ta pomoć u hrani ide direktno u Hercegovinu, Srednju Bosnu, Sarajevo ili u bosansku Posavinu.

b) Šta se šalje i kamo se šalje?

Pomoć je iseljene Hrvatske stizala tamo odakle su stizale vijesti o potrebama, puno je ovisilo o medijima i komunikacijama.

Bombardiran Vukovar!

Raketiran Osijek!

Petrinja u plamenu!

Napad na Zadar, Šibenik, Dubrovnik...!

Patnja iseljene Hrvatske bila je velika. Ratne strahote su se uveličavale koeficijentom udaljenosti; ... Svima bi se htjelo priskočiti u pomoć. Skuplja se hrana, lijekovi, odjeća. Naši misijski centri postaju skladišta, prostorije u misiji kojiput i prenoćišta.

Za domovinu se opremaju čitave kolone teretnjaka, nakrcanih pokrivačima, paketima, medicinskim aparatima. Kupuju se deseci bolničkih kola, jer su bombardirane bolnice, a ima toliko ranjenika... Mnogi rabljeni medicinski aparati u Njemačkoj, Švicarskoj i Austriji još su bolji od onih u uništenim hrvatskim bolnicama. Imamo mnogo naših liječnika u europskim zemljama. Još se javljaju i oni s kojima do tada nismo imali veze. Preko njih smo dobili ne mali broj medicinske opreme i aparata te čitavih uređaja za bolnice. Neki od uređaja i aparata kupljeni su za relativno »sitan« novac, a služe kao novi.

Njihova kupovna cijena ne može se usporediti sa stvarnom cijenom njihova funkcioniranja.

Neprijatelj nije mogao uništiti tolika ambulantna kola kolika su Hrvati diljem Europe bili kadri pribaviti. Kad sam jednom njemačkom prelatu rekao da je 90.000 DM preveliki novac i luksuz za jedno posve novo i opremljeno ambulantno vozilo, prava meta i poslastica za neprijatelja, i da bi se za to dalo nabaviti do deset rabljenih vozila, čudno me taj dobri čovjek pogledao, očito se ta primjedba nije uklapala u koncept njegova njemačkoga duha, da, naime, sve poklonjeno mora biti novo i posve solidno... A s terena su stizale molbe: župniče, pošaljite nam barem tačke na 4 kotača, jer konji nisu prikladni za izvlačenje ranjenika s prvih borbenih linija.

Znam jednu malu misiju koja je za 70.000 DM kupila 7 ambulantnih kola i jedne tačke na 4 kotača, vozilo za jednu malu jedinicu...

I kad biste listali izvještaje i biltene naših katoličkih misija u Njemačkoj: počevši od Augsburga i Aalena, Bonna, Bochuma, Essena ili Düsseldorfa, Münchena, Frankfurta, Ludwigsburga Stuttgarta ili Ulma, kod svih se nalazi ista karakteristika: želi se pomoći svima i svugdje. Što sve nisu poduzimale naše misije po Njemačkoj. Riječ je o milijunima gotova novca koje je rat progutao. A nije sve išlo preko hrvatskog Caritasa. I nije baš sve registrirano. Uopće je to bila naša slaba strana: nismo po našim misijama imali nikoga tko bi se sustavno bavio brojkama.

Posve je izvan kruga ovog prikaza djelovanje naših crkvenih i inih zajednica izvan Europe, iz prekomorskih zemalja.

Odmah se znalo što treba slati u domovinu, ali uvijek je bilo prisutno dvoumljenje: kome prije?

Iako je ponegdje lokalni patriotizam činio znatan pritisak na voditelje humanitarnih akcija i ukazivao na prioritete pojedinih ratom zahvaćenih mjesta (iz kojih je u toj ili onoj misiji bila veća grupa Hrvata), ipak se može sa sigurnošću reći da je hrvatska duša velika! Slalo se tamo gdje je bila veća potreba. I gotovo svaka naša župa ili misija može sa sigurnošću nabrojiti gotovo sve hrvatske gradove, hoćete li u Slavoniji, Bosni, Hercegovini, Središnjoj Hrvatskoj ili Dalma-

ciji... Pa ipak, čuje se prigovor: mi, naše mjesto od te silne pomoći nije dobilo ništa. To nije ništa drugo već naša spoznaja da, uza svu tu aktivnost i pomoć koja je kao kap u moru potreba, vrijedi ona Isusova: »Kad ste sve to učinili, recite: 'Sluge smo beskorisni'«! Kao da nismo učinili dosta, jer treba još, treba i bolje, ma da su se neki od davanja pomoći umorili i iscrpli. Svima nam je tako.

No, valja imati pred očima i onu utješnu spoznaju, tako često izrečenu: Hrvatska bi bila mrtva i pusta zemlja bez pomoći i solidarnosti hrvatske dijaspore.

Kad je riječ o tome što se i kamo slalo, valja svakako spomenuti i silnu pomoć koja se, osobito u početku rata, slala hrvatskim braniteljima. Istina je da su hrvatskim misijama u Europi bile ruke vezane da bilo što čine za Hrvatsku vojsku, jer bi se postavilo pitanje kršenja embarga, kompromitiranje Crkve, i sl. Pa i na pomoć spremne Nijemce djelovala je odiozno pomisao da bi se pri pakiranju odjeće moglo sakriti kakvo oružje!

Neki su biskupi, preko svojih referenata, u tom smislu upućivali misionarima oštre poslanice. Imali su za to, kažu, povoda, jer se vodio i još uvijek vodi veliki medijski rat protiv svega što je hrvatsko i katoličko. Toličke laži i insinuacije kružile su svijetom o nama, pa i o našoj humanitarnoj pomoći, da smo i s te strane imali poteškoća. No, i taj se pritisak izdržao, a ništa se od konkretnih zamjerki nije moglo dokazati. Mi nismo hranili senzacija žedne novinare, niti stišavali glad znatiželjnih medija, ali smo hranili i odijevali našu braću i očeve po hrvatskim rovovima.

c) Medijski doprinos

Šta se to tamo kod vas događa? – bilo je najčešće pitanje njemačkih kolega na radnom mjestu. Nama inače vrlo skloni Nijemci znali su vrlo malo o Hrvatskoj i Hrvatima i o osnovnoj problematici rata protiv Hrvatske.

»Građanski rat« bila je opća poštapalica koja se dugo potezala po medijima, a ponegdje se pojavljuje još i danas.

Neki su svećenici i drugi kulturni radnici uzeli kao zadatak održavati predavanja za prosvjetljenje njemačkih građana. Pozivale su nas razne grupe, crkvene i laičke, da im držimo večernja predavanja o osnovnim stvarima hrvatske povijesti, pa čak i politike. Razna pitanja i diskusije do kasnih sati dokazivali su nužnost takvih susreta. Jednom je u jednom hotelu jedan naš svećenik, nakon predavanja upitan za neke političke ocjene stanja u nas, dao nježnu i obazrivu ocjenu, pa se javio za riječ nazočni Karl von Habsburg. Kad je on počeo, trebalo je čuti. Ne samo da je svećeniku dao za pravo, već je stvari nazvao pravim imenom, i to u terminima koje svećenik nije mogao upotrijebiti. I takvi su susreti redovito izazivali simpatije za Hrvatsku i Hrvate, činili da istina o nama prođe u sve šire krugove, a redovito su nakon toga na bankovni račun stizali i prilozima za Hrvatsku.

U nekim su se misijama organizirale tiskovne konferencije, davali izvještaji za novine, širila istina preko radija. Preko naših misija širila se istina u sve pore

crkvenoga života u Njemačkoj. Njemačka Crkva, biskupi i crkvena organizacija dali su nam silnu potporu, širili našu istinu sve do najviših vladinih krugova i najširih slojeva njemačkog društva. U nekoliko navrata organizirane su kolekte za Hrvatsku, za Bosnu i Hercegovinu. Njemačka je Crkva naš problem uzela kao svoj – jer su hrvatski vjernici prihvaćeni kao dio te Crkve, jer su Hrvati dobri vjernici. Tako je ljubav i solidarnost Crkve, bilo u njemačkom, bilo u iseljenom hrvatskom narodu, odigrala silnu ulogu, koja će se pamtili pokoljenjima.

Nekim je svećenicima po našim misijama dijakonija odnijela puno više vremena nego kerigma, evangelizacija. Koliki su mladi i djeca izbjeglica kršteni, krizmani i pričešćeni, a i za to je trebalo vremena.

U svemu ovome zlu čitajmo i dobre znakove:
čišćenje i zrenje hrvatskoga naroda u ovoj velikoj kušnji;
vraćanje Crkvi i obraćenje mnogih;
jačanje solidarnosti nasuprot materijalizmu i sebičnosti;
vraćanje k skromnosti i poduzetnosti.

Jednom riječju, naš život nakon rata – gledajmo unaprijed – neće biti isti kao prije, a toga smo svjesni svi, i tome pridonose ne samo oni koji daju, već i oni koji primaju. Hvala Bogu da je tako.

Zusammenfassung

KROATEN IN AUSLAND HELFEN IHRER HEIMAT IM KRIEG

Als die Agression auf Kroatien begann, sind sehr viele Landsleute ins Ausland geflüchtet, besonders viele nach Oesterreich und Deutschland. Glücklicherweise ist die kroatische Auslandsseelsorge in diesen Ländern gut organisiert. So konnten viele unglückliche Leute in den kroatischen Missionen empfangen werden. In Oesterreich wurden viele humanitäre Aktionen unternommen: Bekleidung und Lebensmittel wurden gesammelt. Die Aktion Nachbar in Not hat ein sehr breites Echo gefunden. Später wurde die Aktion »Dach über dem Kopf« organisiert und sehr viele Spender wollten helfen, dass zerstörte Wohnungen und Häuser in Krisengebieten Kroatiens wiederaufgebaut werden. In Deutschland hat man eine Erste Hilfe für die Flüchtlinge organisiert: Die Verwandten und die Nachbarn, die in Deutschland leben und arbeiten haben die Obdachlosen zu sich genommen. Die gut motivierten Sonntagskollekten gingen sofort an die Bedürftigen. Später hat sich die Caritas der deutschen Diözesen und der Sozialdienst einzelnen Städten angeschlossen um den Flüchtlingen und den Heimatvertriebenen eine regelmässige Hilfe zu gewähren.

In vielen Kroatischen Missionen sind Geminderäte oder Komitees gegründet worden, um die Hilfe für Kroatien zu organisieren. Es wurden Lebensmittel, Arzneimittel und Bekleidung gesammelt. Die Geldspenden sind besonders am Anfang reichlich zugeflossen. Die Deutschen wurden auch für die Bedürfnisse empfindlich gemacht. Als die Kroaten erschöpft geworden sind, dann ist die Hilfe der deutschen Hilfsorganisa-

tionen und von individueller Seite noch immer regelmässig eingetroffen. Die Hilfe wurde nach Kroatien und später auch nach Bosnien-Herzegowina zu allen Kriegsgebieten abgesandt. Viele Geistliche haben sich grosse Mühe gegeben, auch in Medien eine Präsenz zu sichern. In manchen Missionen sind Pressekonferenzen organisiert worden um die Wahrheit über die Kriegsrealitäten den Journalisten verständlich zu machen. Manche kroatische Priester und Aktivisten haben auch die Radiowelle benutzt.

So hat die Kriegstragödie in Kroatien und Bosnien-Herzegowina auch viele positive Aspekte herausgeworfen: Nächstenliebe, Solidarität, Hilfsbereitschaft und Einigkeit. Viele Betroffenen haben in der Kriegsversuchung einen starken Glauben gefunden, viele Jugendliche und Kinder wurden katholisch getauft und haben die Sakramente empfangen.